

navegador

Canviar la societat des dels principis ecològics és possible: L'exemple de Bündnis 90 / Die Grünen a Alemanya

vista prèvia >

Die Grünen ha estat un dels motors de l'ecologisme polític a nivell europeu. Va ser dels primers partits verds a tenir representació parlamentària, a entrar al Parlament Europeu i a participar en el govern d'un país. Una dilatada experiència que es transforma en victòria ideològica quan el seu discurs és assumit per bona part dels partits alemanys i sobretot, per una majoria social compromesa amb el medi ambient.

Susanne Rieger

Copresidenta de Green European Foundation
Exdirectora de Heinrich Böll Stiftung a la regió de Baixa Saxònia
srieger@gef.eu

Una mirada històrica sobre Die Grünen

Per entendre com els verds han transformat la societat alemanya, com l'han marcat i quins són els seus èxits més importants, cal conèixer la història de Die Grünen [Els Verds]. A finals de la dècada de 1970, alguns grups ecologistes ja havien obtingut bons resultats a les eleccions estatals, com mostra per exemple el fet que el 1979 la Bremer Grüne Liste [Llista Verda Bremenesa] aconseguí representació al parlament de la ciutat-estat de Bremen. Eren grups que aglutinen diferents moviments civils, nous moviments socials i grups extraparlamentaris, que centraven el seu discurs en el medi ambient, les qüestions de gènere, la cultura pacifista i els drets civils, temes que els partits amb pes polític d'aquella època no incorporaven a la seva agenda.

Partint d'aquesta base social, el 12 i 13 de gener de 1980 es funda Die Grünen i pocs mesos després, el partit entra amb un 5,3% dels vots al parlament de Baden-Württemberg. El 1983 suposa una fita històrica per l'ecologisme polític, ja que per

primera vegada Die Grünen entra al Bundestag —parlament federal— amb un 5,6% dels vots, esdevenint el primer partit fundat després del 1950 que ho aconsegueix. Entre 1985 i 1987 assumeix per primera vegada responsabilitats de govern, amb una coalició roig-verda amb els socialdemòcrates del Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD) [Partit Socialdemòcrata d'Alemanya] al land de Hesse. Posteriorment, a les eleccions federals de 1987 aconsegueixen un 8,3% i a les europees de 1989 un 8,4% dels vots.

Des del principi, en el partit hi havia discussions protagonitzades pels «fundis» —de *fundamentalisten* [fonamentalistes]— i els «realos» —de *realpolitischen*, és a dir, els pragmàtics de la *realpolitik*— sobre les línies generals del partit i el grau d'assumpció de responsabilitats i la disposició a formar part de governs. Aquestes divisions li acaben passant factura i després d'anys d'èxit, a les eleccions federals de 1990 es queden fora del Bundestag en obtenir un 3,8%. A partir d'aquesta derrota, el debat entre «fundis» i «realos» es clarifica, amb el triomf de les tesis més pragmàtiques i l'abandonament

del partit per part dels sectors més intransigents.

Després del *wende* —terme que significa «canvi» i que serveix per descriure el procés de democratització i d'assumpció de l'economia de mercat per part de la República Democràtica d'Alemanya, així com la posterior reunificació del país— i la fusió amb Bündnis 90 [Aliança 90] —sorgida dels moviments civils de l'exRDA—, la nova formació Bündnis 90 / Die Grünen aconsegueix el 1994 el 7,3% dels vots a nivell federal i entra a diferents governs estatals, arribant a ser en algun land el tercer partit més votat.

Davant d'aquest nou escenari, les eleccions federals de 1998 esdevenen una immensa oportunitat, la qual permet establir el primer govern roig-verd d'Alemanya amb un acord amb els socialdemòcrates de l'SPD que situa Gerhard Schröder (1944) al capdavant de la Cancelleria. Bündnis 90 / Die Grünen assumeix tres ministeris: Joschka Fischer (1948) com a vicecanceller d'Alemanya i ministre d'Afers Exteriors; Jürgen Trittin (1954) com a ministre de Medi Ambient, Conservació de la Naturele-

El 1983 suposa una fita històrica per l'ecologisme polític, ja que per primera vegada Die Grünen entra al Bundestag, esdevenint el primer partit fundat després del 1950 que ho aconsegueix

sa i Seguretat Nuclear; i Andrea Fischer (1960) com a ministre de Salut i Seguretat Social. Dos anys després, Renate Künast (1955), també de Bündnis 90 / Die Grünen, assumeix el Ministeri de Protecció dels Consumidors, Alimentació i Agricultura en substitució d'Andrea Fischer i Karl-Heinz Funke (1946), ministre socialdemòcrata d'Alimentació, Agricultura i Boscos, els quals dimitien arran de la crisi provocada per la malaltia de les vaques boges.

La coalició roja-verda es va mantenir durant dos mandats, fins el 2005. Moltes línies generals, sobretot de l'àmbit ecològic, s'implementen durant aquest període. Però no totes les decisions van ser fàcils com mostra per exemple el fet que només sis mesos després de la formació del primer govern roig-verd, Bündnis 90 / Die Grünen va haver d'assumir enviar tropes alemanyes a les operacions de l'OTAN a Bòsnia —i el 2001 a l'Afganistan—, posicionaments molt difícils d'assumir per un partit pacifista per definició.

A les eleccions de 2005, Bündnis 90 / Die Grünen, obté 51 diputats, un bon resultat que queda emmascarat

per la impossibilitat de reeditar un acord de govern roig-verd davant del fort retrocés del soci majoritari de la coalició, l'SPD. Els socialdemòcrates també van patir un important retrocés a nivell estatal i Bündnis 90 / Die Grünen no van aconseguir governar en cap land. Aquesta dinàmica es comença a trencar el 2007 quan entren de nou en el govern de Bremen —amb coalició amb l'SPD. El 2008, a Hamburg es forma per primera vegada una coalició de Bündnis 90 / Die Grünen amb els conservadors de la Christlich Demokratische Union Deutschlands (CDU) [Unió Demòcrata Cristiana d'Alemanya]. Un any més tard, el 2009, al Sarre formen amb la CDU i els liberals del Freie Demokratische Partei (FDP) [Partit Democràtic Lliure] una coalició negra, groga i verda, coneguda com a coalició «Jamaica».

Actualment, Bündnis 90 / Die Grünen té representació en els setze parlaments estatals i participa en el govern de vuit estats, sent el màxim exponent Winfried Kretschmann (1948), el primer president ecologista d'un land, el de Baden-Württemberg. Bündnis 90 / Die Grünen té representació en molts pobles i ciutats i

en part d'elles són la primera força i tenen l'alcaldia.

Al llarg de tots els anys que ha format part del govern federal, i en la seva trajectòria a diferents governs estatals i municipals, Bündnis 90 / Die Grünen ha demostrat ser un partit que sap governar. Ha trencat molts tabús, com el ja esmentat d'enviar soldats a Bòsnia i l'Afganistan malgrat ser un partit pacifista; i ha format part del govern que va impulsar l'Agenda 2010, que inclou els contractes que faciliten les feines conegudes com a *minijobs*, que si bé ha fet que Alemanya no entri en crisi, també ha deixat moltes persones, sobretot dones, vivint d'una ajuda mínima de l'Estat i treballant a dos o tres *minijobs* alhora. Però malgrat aquestes contradiccions, també han aconseguit èxits enormes com un canvi radical en la política energètica, la decisió d'abandonar l'energia nuclear, la introducció de la taxa ecològica o un augment del coneixement de la població sobre la producció i el consum de productes ecològics que ha fet que a cada supermercat alemany es puguin comprar aquests productes a un preu a l'abast de qualsevol sou.

La introducció a l'agenda política, des del govern o des de l'oposició, de qüestions mediambientals, de gènere i de drets civils per part de Bündnis 90/Die Grünen ha transformat Alemanya

El principal èxit de Bündnis 90 / Die Grünen: el canvi cultural sobre el medi ambient

L'èxit dels verds alemanys està interconnectat amb el canvi cultural que viu el país els darrers vint anys. La introducció a l'agenda política de qüestions mediambientals, de gènere i de drets civils per part de Bündnis 90 / Die Grünen ha transformat Alemanya. Tot, fruit d'un treball constant des del govern i des de l'oposició.

Després de més de vint anys, hi ha qui diu que el discurs ecologista està perfectament integrat en el si de la societat alemanya, preocupant no només els votants ecologistes, sinó també grups conservadors, socialdemòcrates, liberals... I és cert. Avui és normal que Boris Palmer (1972), alcalde verd de Tübingen, es mogui només en bicicleta o amb un petit cotxe elèctric oficial o que els cotxes oficials del govern roig-verd de la Baixa Saxònia siguin de *carsharing*.

Aquest canvi cultural es deu, sobretot, a l'èxit de diferents mesures mediambientals impulsades per Bündnis 90 / Die Grünen, les quals es tradueixen en:

- Millor qualitat de l'aigua. A la dècada de 1960 molts rius alemanys tenien crestes d'espuma produïdes per l'abocament sistèmic —sense filtres ni mesures de protecció— de residus de les fàbriques. La salut ecològica de l'aigua era molt baixa. Cinquanta anys més tard, s'ha aconseguit regenerar molts llacs i rius, amb una qualitat de l'aigua molt alta com demostra el fet que avui tornem a trobar salmons al Rin.
- Millor qualitat de l'aire. A les dècades de 1960 i 1970 moltes fàbriques de lignit i carbó provocaven *smog*¹ i contaminació de l'aire. A estats com Renània del Nord-Wesfàlia, les fàbriques sempre produïen alarma d'*smog* fins que, sota la influència de les polítiques de Bündnis 90 / Die Grünen, augmentà molt la protecció atmosfèrica. D'aquesta manera, es redueixen els contaminants i les emissions de substàncies nocives, les emissions de CO₂ per part de vehicles i també l'ús de productes

---

¹ *Smog*: fenomen de contaminació atmosfèrica en què es forma una boirina de partícules sòlides i/o aerosols líquids. En català s'anomena «boirum», contracció de les paraules «boira» i «fum».

químics i tòxics a l'agricultura extensiva.

- Reciclatge de residus. La gestió de residus i la preservació de recursos mediambientals ha estat un dels àmbits de treball a nivell federal, estatal i local prioritaris de Bündnis 90 / Die Grünen. Avui, els alemanys produeixen menys deixalles que mai. El reciclatge de paper, plàstic i metall és un hàbit perfectament inserit a la vida quotidiana alemanya, fent-se amb una qualitat que ha implicat la reducció de les plantes de tractament de residus. A més, la introducció a nivell federal del sistema de retorn d'ampolles i llaunes el 2003, ha potenciat molt un canvi cultural que passa de la compra a la reutilització.
- Eficiència energètica. La política verda en l'àmbit energètic ha girat a l'entorn de l'estalvi energètic i les inversions en energia renovable, tant per l'ús domèstic com per l'industrial. Això es tradueix en iniciatives com:
  - a) Foment de l'energia solar amb el programa «100.000 teulades fotovoltaïques» de 1999

El discurs ecologista està perfectament integrat al si de la societat alemanya, preocupant no només els votants ecologistes, sinó també grups conservadors, socialdemòcrates i liberals

consistent en mesures com ara augmentar un 40% les instal·lacions d'energia solar; multiplicar per 10 l'ajuda estatal per instal·lacions d'energia solar tèrmica; remunerar la cessió a la xarxa de l'energia solar... Aquest programa va crear 130.000 nous llocs de treball entre el 2000 i el 2004.

- b) Utilització de la biomassa com a font d'energia.
  - c) Foment de l'energia eòlica — remuneració de la cessió de l'energia eòlica en el sistema públic.
  - d) Introducció de la taxa ecològica que grava l'energia no renovable.
- Augment de les reserves naturals. Avui a Alemanya hi ha més boscos que fa 50 o 100 anys i amb major diversitat. Des de 1990 han augmentat un 176% les reserves naturals i les reserves de la biosfera un 286%. Moltes de les espècies animals en vies d'extinció han reviscolat, entre elles: el mussol, l'àguila reial i la marina, les grues, el falcó pelegrí, el gat fer, la llúdria, el castor, la cabra salvatge, el llop, l'ant i el bisó europeu.

Amb raó, es pot dir que el primer govern alemany roig-verd va iniciar un canvi estructural, amb una política innovadora en diferents àmbits, que s'ha acabat traduint en un canvi cultural. Aquesta transformació, però, no ha estat fàcil, i sovint les reticències han estat molt fortes. Sobretot en l'àmbit de l'energia. En el debat sobre la introducció de la taxa ecològica va ser de gran ajuda que prèviament altres països com els escandinaus o els Països Baixos ja l'haguessin introduït amb èxit. Però l'argument determinant va ser la necessitat que Alemanya continués sent un país líder en temes mediambientals. El país portava temps treballant a nivell europeu per integrar les seves idees en els acords multilaterals i internacionals, fet que alhora l'ajudava a millorar la seva posició al món.

El pas més important, amb diferència, va ser la decisió d'abandonar l'energia nuclear el 2003, la qual va ser la base perquè sota el govern d'Angela Merkel (1954), Alemanya pogués iniciar un canvi radical de sistema energètic. I és que després de l'accident en el reactor nuclear de Fukushima el 2011, la forta reacció de la societat alemanya, amb

continuades grans manifestacions antinuclears, van portar la cancellera a anunciar l'avançament de l'abandonament definitiu de l'energia nuclear pel 2022 i el tancament immediat de vuit dels disset reactors que hi havia operatius a Alemanya. Aquesta és la principal mostra d'un autèntic i immens canvi cultural d'un país fortament industrialitzat.

Malgrat això, la cultura alemanya és crítica *per se*. Molts països pensen que Alemanya és l'exemple paradigmàtic d'una política activa i triomfal en l'àmbit mediambiental, però dins del país hi ha moltes veus crítiques: els que volen protegir els boscos i els animals s'enfronten amb els que volen salvar el clima; els que lluiten contra el canvi climàtic, no volen construir més molins eòlics... Altres —sobretot ecologistes amb un enfocament més social— critiquen que la gran indústria s'interessi i generi beneficis a través del «mercat verd». El risc és que tot tingui segell «verd». A tall d'exemple, les bosses de plàstic de la cadena Tengelmann, com que estan fetes amb canya de sucre, porten imprès l'eslògan *I am green*. Però és ecològica la producció de la canya de sucre? És ecològica

Després de Fukushima, les manifestacions antinuclears d'Alemanya, van portar el govern a anunciar l'avançament de l'abandonament definitiu de l'energia nuclear pel 2022

una producció que requereix un ús extensiu de la terra? I de la mateixa manera, són realment ecològics els molins de vent que maten milers d'ocells? És correcte la producció de biodièsel —mediambientalment parlant — fet amb oli de palma si s'han de cremar boscos d'Amèrica del Sud per produir-lo? Fins a quin punt es pot garantir que la producció de plaques solars a la Xina es fa respectant la salut dels treballadors i la protecció del medi ambient?

El projecte verd més ambiciós: la transició energètica d'Alemanya

Em sembla important mirar amb detall l'objectiu més ambiciós que s'ha proposat Alemanya pels propers anys i que pot ser de referència per molts països. Molta gent fora d'Alemanya, fins i tot ambientalistes, es mostren escèptics, però fins i tot a aquests els atrau la possibilitat que una economia industrial pròspera canviï les energies nuclear i d'origen fòssil per energies renovables i eficients. L'actitud alemanya del «sí, és possible» es basa en l'experiència dels últims vint anys, moment en què les energies renovables maduren molt ràpid, es fan més fiables i molt

més barates. Així, la presència de l'electricitat renovable en el mercat ha passat del 6% a gairebé el 25% en tan sols deu anys, i els dies assolats i amb vent, els panells solars i les turbines eòliques arriben a subministrar la meitat de la demanda d'electricitat del país, un fet que ningú esperava fa molt pocs anys.

Els alemanys volen energia neta i molts d'ells volen produir-la ells mateixos. La llei de l'energia renovable —aprovada el 2000 i modificada en diferents ocasions— garanteix la prioritat d'accés a la xarxa a tota l'electricitat generada a partir d'energies renovables i està dissenyada per facilitar guanys raonables. El 2013, més de la meitat de les inversions en renovables ha estat de petits inversors. Les grans corporacions, fins ara, hi han invertit relativament poc. Així, el canvi cap a les energies renovables ha enfortit les petites i mitjanes empreses, al mateix temps que ha apoderat les comunitats locals i els seus ciutadans per tal que generin la seva pròpia energia renovable.

Tota Alemanya viu una revolució energètica i alhora, de retorn al món rural. Les comunitats es veuen

beneficiades amb la creació de noves fonts de treball i creixents ingressos tributaris, que han adquirit una gran importància, particularment després de la crisi del deute a la zona euro. Alhora, substituint les importacions d'energia amb la producció d'energia renovable, s'enforteix la balança comercial del país i es millora la seva seguretat energètica.

D'altra banda, en aquests moments, més de 380.000 treballadors alemanys treballen en el sector energètic convencional. La desocupació ha assolit el seu nivell més baix des de la reunificació de 1990. Si bé aquests llocs de treball es troben en el sector manufacturer, molts altres són en àrees d'instal·lació i manteniment energètic. Moltes d'aquestes places de tècnic instal·lador o en l'àrea d'arquitectura s'han creat a nivell local, per la qual cosa no poden ser subcontractades. Aquests llocs de treball ja han ajudat Alemanya a superar la crisi econòmica i financera en molt millors condicions que altres països.

El 2012, l'energia eòlica i solar ha permès reduir els preus de l'energia a l'engròs més d'un 10%. Des del 2010, la reducció ha estat del 32%.

Els dies assolellats i amb vent, els panells solars i les turbines eòliques arriben a subministrar la meitat de la demanda d'electricitat del país

L'electricitat més barata significa la reducció de les despeses de les empreses. Les indústries de l'acer, el vidre i el ciment es beneficien dels preus baixos de l'energia. No obstant, els beneficis de la transició energètica transcendeixen el present. En efecte, la demanda de panells solars, de turbines eòliques, de biomassa i de plantes d'hydroenergia, de bateries i sistemes d'emmagatzematge, i d'equips per implementar xarxes intel·ligents i tecnologies per ampliar l'eficiència energètica seguirà incrementant-se. Centrar l'atenció en les energies renovables i en l'eficiència energètica és en part un enfocament visionari cap a la inversió i l'oportunitat de negoci. Quan el món canviï cap a les energies renovables, les empreses alemanyes estaran ben posicionades per subministrar tecnologies d'alta qualitat, coneixements tècnics i serveis per aquests nous mercats.

Però la transició energètica alemanya no només té a veure amb el desplaçament de l'energia nuclear i el carbó per canviar-los per energies renovables en el sector de l'electricitat. Alemanya és líder en «habitatges passius», els quals, a través

del seu disseny busquen un consum d'energia zero, sobretot en calefacció. Desafortunadament, la renovació del parc d'habitatge és molt lent, fet que minimitza l'impacte de la gran eficiència que s'obté amb la construcció d'habitatges passius. I cal afegir que Alemanya no ha expandit la seva xarxa de calefacció de districte —centralitzada i que es distribueix a les llars a través d'una xarxa urbana—, que permet que la calor residual dels generadors d'energia s'utilitzi productivament, com fan els seus veïns d'Àustria i Dinamarca.

Malgrat tot, el major repte es troba en el sector del transport, amb alternatives com la mobilitat elèctrica i els vehicles híbrids, tecnologies on Alemanya no és líder. Ara bé, en aquest camp, els principals guanys d'eficiència vindran amb un nou canvi cultural basat en la substitució del transport privat pel transport públic, així com per passar a utilitzar vehicles més petits, com les bicicletes elèctriques, en lloc de cotxes enormes.

Entorn a tot aquest pla de reconversió energètica, les quatre grans empreses del sector —E.ON, RWE, Vattenfall, EnBW— han plantejat una

dura batalla per defensar els seus interessos tot mirant d'endarrerir endarrerir el canvi cap a les energies renovables. E.ON i RWE han fet públics els seus plans d'obtenir la construcció de plantes nuclears a altres països. En canvi, és molt poc probable que EnBW —que ara és propietat de l'estat de Baden-Württemberg— continui donant suport a l'energia nuclear. De la mateixa manera, altres empreses, com el gegant industrial Siemens han deixat l'energia nuclear fora del seu portafolis per passar a centrar-se en l'energia eòlica i hidroelèctrica.

Tot el que hem vist, és un exemple de com la política pot, conjuntament amb la societat, decidir sobre els camins cap al futur. Fins i tot amb un increment de les taxes sobre el preu a l'engròs de l'energia, el públic dóna suport decididament a ampliar les energies renovables. Hi ha desacords en l'àmbit polític respecte l'estratègia a seguir, però en general tots els partits polítics alemanys donen suport en aquest moment a la transició energètica, perquè el poble alemany continua manifestant-s'hi a favor. Aquesta és la principal victòria de Bündnis 90 / Die Grünen. ■